

Po moč

Časopis študentk in študentov socialnega dela

- Številka 1
- Letnik III
- Januar 2017
- Brezplačnik

Uredniški odbor

Urška MIKOLIČ, Laura RADEŠIČ
in Valerija ŽEBOVEC.

Člani delovne skupine

Anže TRČEK, Gaja ČERNE,
Nina KOVAČ, Tjaša FRANKO,
Simona NAHTIGAL, Teja BAKŠE
in Urška MIKOLIČ.

Lektura

Polona PODBERSIČ in
Marjeta ŽEBOVEC.

Oblikovanje

Tjaša FRANKO

Ilustracija iz naslovnice

Andraž KRŠLIN

Tisk in naklada

Birografika BORI d.o.o., 150 izvodov

Izid

Januar 2017

ISSN 2385-9865

Po moč pripravlja Delovna skupina za študentski časopis Fakultete za socialno delo.

Časopis izhaja dvakrat letno.

Članki izražajo stališče avtorjev in ne nujno tudi stališča uredništva Po moč.

Vse pravice so pridržane, vsak ponatis dela ali celota brez pisnega dovoljenja uredništva ni dovoljena.

Brezplačnik

Številko financira:

Študentski svet Fakultete za socialno delo.

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

ABC

- Jebeš feministke, jebeš aktiviste, jebeš LGBTQ,
jebeš levičarje! ... 6
- »Strah me je, da je moj sin narkoman,« je rekla
ob tretjem kozarcu vina ... 10
- Zagotavljanje dostopnosti osebam z osebno
izkušnjo senzorne ovire vida do likovne
umetnosti v muzejskih in galerijskih prostorih
po Sloveniji ... 13
- Predstavitev organizacije:
Ustvarjalna Pisarna Sodelujem ... 18

Profesor se predstavi

... 20

Projekti študentk_ov

- Kako načrtovati aktivnost za vse? ... 24
- Osebni proces socialnih delavk in delavcev ... 27

Kotiček za sprostitvev

- Križanka, malo za šalo in sodoku ... 30

Kje so danes begunke in begunci?

Pa ne samo begunke in begunci.. kje so aktivistke črnega ponedeljka, kje so ljudje iz poplav v Bosni in Hercegovini, kje so dekleta ugrabljena iz šole v Nigeriji, ...

Kje je na tisoče drugih zgodb ljudi, ki so izgubili medijsko pozornost?

Tokratna naslovnica je malo drugačna. Z njo sva z Andražem želela prikazati na pozabo zgodb ljudi, katere so se nekoč več dnevno prikazovale v različnih medijih in čez noč doživele svojo medijsko slovo. Socialno delo ne dopušča, da gredo takšne zgodbe mimo nas in v pozabo, čeprav so mogoče za medije le-te postale neatraktivne. Begunke in begunci še vedno prihajajo k nam, ravno tako se pravice žensk in manjšinskih skupin iz dneva v dan poskušajo krčiti, ljudje v Bosni in Hercegovini po poplavah še vedno potrebujejo našo pomoč, dekleta v Nigeriji se po dveh letih še vedno niso vrnila domov... to so zgodbe, ki (več) ne krasijo naslovnice drugih časopisov, želimo pa si, da bi naslovnice časopisa **Po moč** bile opomin na to.

Velika zahvala za uresničenje te ideje gre **Andražu Kršlinu**, ki je po več urnem pogovoru o tem kaj to socialno delo je in omejevanjem ali kot bi sam rekel *“brez umetniške svobode in kljubovanju le-tej”*, naredil to čudovito ilustracijo! **K(e)ršo, hvala ti** - ilustracija je prečudovita!

Tjaša

Drage bralke, dragi bralci,

s koncem lanskega študijskega leta je uredništvo časopisa **Po moč** in delovno skupino, ki ga je pripravljala, zapustilo kar nekaj ljudi, ki so pripomogli, da je ideja o skupnem časopisu študentk in študentov socialnega dela zažive-la. Vsak_a predstavlja pomemben del zgodbe časopisa **Po moč**, zato se vam za to iskreno zahvaljujemo.

Pred nami je novo študijsko leto in s tem tudi izdaja novega letnika časopisa **Po moč**. Letos izhaja že tretje leto in do sedaj smo objavile_i že veliko pomembnih člankov. Tudi v tokratni številki je tako, zato bomo poskrbele_i, da prenavljanje fakultete in razdrobljenost predavanj po ljubljanskih fakultetah ne bo ovira za dostop do časopisa.

Želimo si, da bi prebiranje časopisa bila priložnost za pridobivanje novega znanja, osebnega razmisleka o pogosto pozabljenih temah in da bi vas članki hkrati spodbudili k pogovoru – tudi s profesoriciami in profesorji.

Pri naslednji številki pa lahko seveda že same_i prispevate. Na Facebook strani časopisa **Po moč** lahko sledite objavljenim rokom oddaje prispevkov za naslednje številke, hkrati pa lahko izrazite svoje ideje, želje, predloge, pohvale in kritike ali pa se nam pridružite v ekipi ustvarjalk in ustvarjalcev časopisa. Saj vse_i vemo: najboljši način je soustvarjanje! :)

Uredniški odbor
Urška Mikolič, Laura Radešić in Valerija Žebovec.

■ Piše: Anže TRČEK

Jebeš feministke, jebeš aktiviste, jebeš LGBTQ, jebeš levičarje!

Kot boste opazili, je naslov namenjen temu, da bralca pritegne, in ne izraža stališča avtorja.

Uvod ali kakšno je trenutno mesto aktivistov v naši družbi

Kot verjetno ni težko opaziti, živimo v času, ko smo preplavljeni z informacijami, med katerimi je vedno težje razbrati verodostojne. Živimo tudi v času, ko se politika zopet močno polarizira in ko v njej nevzdržno raste količina demagoških govorov. Živimo pa tudi v času, ko je zaradi ideologije neoliberalizma in prostega trga vedno več stvari privatnih, s tem pa tudi tudi sistem socialnega varstva in nasploh socialne države vedno bolj boren. Tukaj stopijo v igro aktivisti.

Šele ko sem se začel izobraževati na FSD, sem zares začel razumevati pomen aktivizma in kako se lahko večkrat zgodi, da so pravzaprav aktivisti edina skupina ljudi, ki si zares prizadeva za izboljšanje razmer

te ali one manjšine. Šele tedaj sem v polnem spektru dojel, kako lahko zaradi birokracije, nestrokovnega dela ali pa enostavno prevelike količine rutinskega dela in pomanjkanja samorefleksije, državni organi popolnoma zatajijo.

Ampak...

Vseeno nisem niti po prihodu na FSD izgubil stika z ljudmi, ki se pri nas ne šolajo. In kakšna je podoba aktivizma v širši javnosti?

Seveda imamo kup ljudi, ki aktivizem podpira in v njem vidi, kar sem zgoraj opisal, četudi niso zelo izobraženi in niso socialni delavci, pač pa enostavno razumejo, da nekateri ljudje potrebujejo pomoč. Vendar pa ne gre zgrešiti tudi dejstva, da je vedno večji del javnega diskurza tudi posmehovanje in nasprotovanje aktivistom,

aktivističnim metodam in idejam. Prepričan sem, da ste na internetu že videli komentarje, slike in naslove kot so:

»In what way is this different from being born as a member of wrong sex?«, torej: "Na kakšen način je to drugače, kot če si rojen kot pripadnik napačnega spola?"

‘Sex Tourism’: Open Borders Activist ‘Exploiting’ Migrants By ‘Sleeping Around’ In Calais Camp

Activists in the ‘Jungle’ migrant camp in Calais have been accused of “sex tourism” and sexually exploiting migrants, including children, with many attempting to justify the relationships as “normal”.

Vir: Breitbart

Na tej točki bom prenehal s kopiranjem primerov in omenil le še govor znanega stand-up komika Georgea Carlina o »political correctness« (Carlin se v svojem govoru šali na račun politično korektnega jezika in izpostavi njegov nesmisel. Zanimivo pri tem je, da ima tudi stand-up govor, ki ga na youtube-u najdemo pod naslovom »George Carlin on rape« in v katerem izpostavi pozitivno plat vključujočega jezika, vendar pa je slednji skoraj neznan v primerjavi s prvim)¹ in odpor nekaterih ljudi do aktivistov, ki so preprečili rušenja Roga...

¹ Oba videa si lahko ogledate na youtube-u. Priporočam, ker sta res zabaona in imata dobro poanto.

Zakaj?

Zakaj se nam torej dogaja, da tako nujne stvari, kot je borba za pravice vseh ljudi, postajajo tarča posmeha in množičnega posmehovanja? Na tej točki bom ponudil svoje razmišljanje o tem, vsak bralec pa naj sam kritično presodi, ali se bo z vsebino strinjal ali ne.

Ste že kdaj bili na protestu? Če ste bili, ste mogoče opazili kakšne zastave, ki so vihrale tam? Naj namignem, na kaj ciljам. Na protestih za pravice migrantov, proti privatizaciji in vseh ostalih, ki se umeščajo v tako imenovano 'levo ideologijo', sem osebno skoraj brez izjeme opazil vihranje rdečih zastav, zastav partizanov in nasploh zastav, ki spominjajo na komunizem in socializem. Prav tako sem opazil vihranje slovenskih, domobranskih in SDS zastav na protestih proti migrantom, 'za otroke'...

Če slednje pogledamo z analitičnega vidika, lahko kar hitro pridemo do ugotovitve, da se leva stran politike močno vpenja v proteste za pravice in desna v proteste za odvzem pravic in rasizem. Osebno proti temu ne bi imel nič proti, če ne bi bilo to povezano še z nečim.

Tovrstne zastave močno polarizirajo družbo in jih potiskajo v eno ali drugo skrajnost. Človeku pustijo možnost, da se identificira z enim ali drugim polom. To pomeni, da se morajo ljudje strinjati z 'levo' ideologijo in želeli vse

pravice vsem ljudem ali pa z 'desno' in biti stalno proti vsemu. Kaj pa, če na primer podpiram pravice istospolnih partnerjev, ne želim pa si migrantov v Sloveniji? Kaj to ni mogoče?

Zdi se mi, da s tovrstnim načinom polarizacije ljudi dobesečno potiskamo v ksenofobno družbo. Zakaj? Ker imamo ljudje različne predsodke, strahove ... Ker smo bili pač vzgojeni v različnih okoljih. Med seboj smo različni in nekatere predsodke smo pripravljeni pustiti za sabo, drugih pa pač ne. To sicer ni idealno, ni pa narobe, in je predvsem nekaj povsem normalnega. Če se torej ne strinjam s sprejemom migrantov (na primer), sem avtomatično potisnjen v skupino ljudi, kjer sem sprejet le, če sem tudi proti feminizmu, pravicam istospolnih, socialni državi...

Dragi levičarji... Je to res to, kar si želite/želimo?

Metode aktivizma

Drugi problem, ki ga tu vidim, so metode, ki jih aktivizem uporablja pri svojem delovanju. Vemo, da so tukaj v igri protesti, pomoč skupinam na terenu, okrogle mize... In kaj je skupno vsem tovrstnim dogodkom? Nesprejemanje.

Ste kdaj spremljali protest, kjer sta se hkrati na istem mestu zbrali skupini, ki sta bili na nasprotnih polih (proti in za pravice beguncev/LGBT/žensk...)? Če ste, ste verjetno videli očitno nasil-

je, ki je bilo, bodisi verbalno bodisi tudi fizično, izvajano s strani nasprotnikov. Vendar pa se tudi stran, ki se bori za pravice, mnogokrat odzove nasilno. To nasilje je sicer res zelo redko fizično, vendar pa je močno vidna sovražnost do druge skupine. Isti vzorec sovražnosti lahko zasledimo tudi v grafitih po Ljubljani z vsebino, kot je »better rap-ist, than racist«. Ali pa ste mogoče že našli koga, ki bi si upal priti na okroglo mizo o migrantih in zagovarjati njihov izgon? Bil bi linčan. Menim, da so opisane stvari precej logične, vendar pa ekstremno neučinkovite. Na tej točki je mogoče tudi čas za grajo vseh ljudi s socialno izobrazbo, ki se tovrstnim pristopom ne uprejo.

Sedaj bom malo zašel, nato pa bom napisano povezal z zgornjo vsebino. Se spomnite odnosa socialnega dela do zapornikov ali uživalcev drog? Najkasneje odkar se socialno delo ravna po konstruktivistični paradigmi (verjetno pa tudi že prej), do obeh skupin ne poskušamo pristopati z moralizmom. Že davno smo ugotovili, da nikakor ne pomaga, če otrokom pove-
mo, da so droge slabe, kot tudi ne po-
maga, če človeku, ki je nekoga umoril,
razlagamo, kako je ubijanje slabo. To
enostavno ne deluje! In kaj naredimo?
Obe skupini sta ranljivi in jim zato po-
magamo pri urejanju socialnega živl-
jenja, če pa so tako osebe, ki so morale,
kot tudi te, ki uživajo droge, pripravl-
jene spremeniti svoj način življenja, jih
pri tem podpremo in jim pomagamo
konstruirati nove vzorce. Vzorce in
pogleda na svet, ki so sestavljeni brez

drog, brez umorov in brez sovraštva. Vemo, da naše misli niso med seboj ločene, pač pa so med seboj prepletene v kompleksno celoto. In prav zato vemo, da človek ne more kar tako spremeniti odnosa do neke stvari, če (vsaj delno) ne spremeni tudi pogleda na celotno dogajanje okoli sebe. Oseba se skoraj nikoli ne bo spremenila zato, ker ji bomo rekli, da je njeno razmišljanje napačno.

Verjetno že vidite, kam želim pripeljati članek. Enako namreč velja tudi za aktivizem. Ste že kdaj pomislili, kakšna parodija je pravzaprav sovraštvo do homofobov, ksenofobov in šovinistov? Kar s tem naredimo, je, da sovražimo skupino ljudi, kar pomeni, da se spustimo na isto raven kot oni. Sovražimo skupino zato, ker sovraži skupino. Tukaj zame ni logike. Ljubiti in sprejemati se lahko človek nauči le skozi ljubezen in sprejemanje. Kakor se torej to lahko sliši neumno, menim, da je edini potencialni uspeh tovrstnih protestov v tem, da se tudi homofobom, ksenofobom, rasistom in ostalim pokaže, da se sicer ne strinjamo in se nikoli ne bomo, vendar pa njih kot ljudi sprejemamo in jih zato ne sovražimo. Prav tako, kot je za 'rehabilitacijo' zapornika potrebna izkušnja sprejemanja in ljubezni, velja tudi za vse skupine, ki so napolnjene s sovraštvom in jezo.

Vira:

- <http://9gag.com/gag/aKqXw73/this-norwegian-girl-believes-she-is-born-in-the-wrong-species-that-she-really-is-a-cat-what-s-wrong-with-this-world>, zadnji ogled: 1.12.2016

- <http://www.breitbart.com/london/2016/09/23/sex-tourism-open-borders-activist-exploiting-migrants-by-sleeping-around-in-calais-camp/>, zadnji ogled: 1.12.2016

■ Piše: Simona NAHTIGAL

»Strah me je, da je moj sin narkoman,« je rekla ob tretjem kozarcu vina.

Začnimo na začetku. Začnimo pri zlovesčem izrazu - droge. Pod to ime spadajo vse substance, ki imajo vpliv na posameznikove psihofizične sposobnosti (Kastelic, Mikulan, 2004, str. 15, 17), vendar pa o zdravilih, čaju, kavi in podobnem le redko razmišljamo kot o drogi. Tudi alkohol, ki je najbolj razširjena in uporabljena droga pri nas, je le redko v širši javnosti označen za drogo, čeprav to nedvomno je. Ima vse lastnosti droge, vendar se običajno o njem ne razmišlja na ta način, saj je legalen, vsesplošno razširjen, vpleten v vsakdanje življenje in je način njegove uporabe pitje, ne pa npr. snifanje ali injiciranje (DrogArt, 2015). Družba osebo, ki ima težave z zasvojenostjo od alkohola, označi enostavno za »pijančka«, osebe, ki pa imajo težave z zasvojenostjo od denimo novih sintetičnih drog, kokaína, heroína idr., so v družbi obravnavane kot »narkiči«, ki so poleg tega po navadi še nasilni, kradejo, posiljujejo in so nasploh zrno zla v naši družbi. K taki miselnosti je nedvomno doprinesel politični boj proti drogam, t.i. »War on Drugs«. Droga se pojavi kot nosilec političnega razmerja, ki črta meje med legalnim in nelegalnim ter s tem določa vlogo posameznika v družbi (npr. vloga kriminalca, celo sovražnika ali pa na drugi strani zglednega državljana).

V članku Droga kot politično razmerje (1999) Lukšič zapiše: »S politiko do drog se krepi določene vrednote, določene institucije, določene vzorce obnašanja in s tem določeno politično kulturo.« Gre za oblastniško sejanje strahu in manipulacijo, širjenje stereotipov in krepitev obstoječega sistema in odnosov ter jasno začrtanih družbenih vlog (npr. prohibicija, prepoved alkohola, se pojavi kot discipliniranje delovne sile ob uvedbi tekočega traku v ZDA v 20. letih prejšnjega stoletja) (Lukšič, 1999). Danes pa o drogah lahko govorimo kot o »novodobnem fenomenu«, ki se povezuje z načinom in tempom življenja v sodobni civilizaciji. Govorimo lahko o t.i. »fenomenu industrijske družbe« (Flaker 1999). Postmoderna kultura slavi uživaštvo, varno zabavo, čim dlje trajajočo srečo, večno mladostni videz in s tem privlačna telesa, neskajljeno zdravje, individualizem, nepretrgano potrošniško »samouresničevanje«, medijsko priznanje ter delovno, poklicno ali poslovno uspešnost (Kanduč, 2006). Korinšek (2010) pa zapiše, da gre pri uživanju mamil bolj za zabavo, razvedrilo, igro. Gre torej za povsem neutilitarne dejavnosti, ki služijo le ustvarjanju občutkov, doživetij. Če se torej vprašamo po vlogi (ne)

dovoljenih drog v aktualnih družbeno-ekonomskih razmerah, je odgovor dokaj preprost. Droge funkcionirajo po eni strani kot nekakšno blažilo – pravzaprav kot individualizirana medikalizacija problemov, ki jih občutijo posamezniki v postmodernem kapitalizmu, po drugi strani pa učinkujejo tudi kot svojevrsten doping, t. j. sredstvo, ki posamezniku omogoča, da izboljšuje ali potencira svoj pričakovani družbeno-institucionalni performans, tako da svojo »nalogo« učenca, delavca, roditelja, potrošnika opravlja kar se da produktivno (Kanduč, 2006). Vse skupaj lahko zveni dokaj protislovno: po eni strani slavimo droge in njihov pozitiven vpliv ne le na nas, temveč tudi na našo družbeno vlogo in delovanje, po drugi strani pa s pomočjo zakonov in represivnih organov skušamo v kali zatreti uporabo drog. V delu *Droge in (sub)kultura: dionizični vidik družbenosti* (1998) Vida Kramžar to razjasni: »Strogi individualizem kot razumevanje kulturnih odnosov nosi v sebi prastrah ne pred užitkom kot takim, temveč pred užitkom kot težko obvladljivim pojavom.« Na tej točki naj se navežem na primer iz prakse, s katerim sem se srečala nedolgo nazaj. Mladostnik, ki je priložnostno poizkusil ekstazi, je bil zasut z valom zaskrbljenih vprašanj, če je zasvojen! Pri zasvojenosti gre za »neločljiv splet trojega«: vključuje »fizikalno-kemično telesna, osebnostno-duševna in sožitno-družbena dogajanja« (Ramovš J., Ramovš K., 2007). Torej poenostavljeno: nekaj se dogaja fiziološko v telesu, v človekovi duševnosti ter v njegovih

medosebnih odnosih. Če najstnik iz tega ali onega razloga poizkusi eno od prepovedanih drog, to še ne pomeni, da drvi v propad. Ob tem naletimo na, po mojem mnenju, dva precej težavna pojava. Prvi se navezuje na poznavanje področja zgolj iz medijev, ustnega izročila in sporočil represivnih organov (stereotipi, predsodki in strah so v nas že skoraj »vprogramirani«), drugi pa na moralistični pristop k situaciji. To ubesedita Ramovš J. in Ramovš K. (2007): »Predstrokoven je koncept, ki je moralističen: po domače, soljenje pameti, ki nikoli ni učinkovito. V stroki se ne uporablja, v zasebni sferi med bližnjimi odnosi pa je pogost.« Eno od glavnih prepričanj v naši družbi je tudi to, da brez represivnega pristopa nihče ne bo nikoli nehal jemati drog, kar se ne sklada z modernim konceptom zmanjševanja škode, kjer velja prepričanje, da bodo uporabniki eventualno sami zmanjšali in opustili uporabo drog.

Zmanjševanje škode na področju drog v konceptualnem pogledu združuje dve osnovni ravni delovanja in razumevanja. V praktičnem pogledu gre za uvajanje pragmatičnih pristopov, ki računajo z realno dosegljivimi cilji /.../, v kontekstu politike do drog pa predstavlja prelom s paradigmo boja proti drogi, katere značilnost je v osnovi percipirana kot omejenost, katera – v ideološkem in moralnem pogledu – vztraja na osi med represijo in zdravljenjem. S perspektive socialnega dela govorimo o konceptu, ki akceptira pojav uživanja drog na način prilagajanja realno dosegljivim ciljem na ravni individualnih obravnav ter v zavzemanju za tiste vidike normalizacije, ki preprečujejo nepotrebno škodo, ki nastaja tudi zaradi neustreznega družbenega odziva na pojav drog.

Kocmur, D. Zmanjševanje škode, kot nova paradigma v politiki do drog. Dostopno na: <http://www.drustvo-stigma.si/politika-droge-in-zmanjevanje-kode/208-paradigma>

O zmanjševanju škode lahko govorimo kot o konceptu, ki se ne sklada s tradicionalnima – medicinskim (psihiatričnim) in policijsko-represivnim – diskurzoma. Ta dva diskurza sta in še vedno obravnavata uživanje prepovedanih drog kot odklonsko vedenje (Žontar, 2009). Na tem mestu naj se vrnem nazaj na kulturo omamljanja in družbeno sprejemljivost le-tega. »Najbolj razširjena oblika omamljanja in zasvojenosti je opijanje z alkoholnimi pijačami,« zapišeta Ramovš J. in Ramovš K. (2007). O sprejemljivosti alkohola v sodobni družbi lahko govorimo že, ko na spletnih omrežjih srečujemo navidezno romantične citate: »*Be with someone who makes you feel drunk when you're sober.*»¹

Smiselno bi bilo alkohol nadomestiti, denimo z MDMA-jem – stimulansom, po katerem so (zaželeni) učinki občutja sreče, ljubezni in povezanosti. Vendar to v družbi seveda ne bi bilo sprejemljivo – saj gre vendar za drogo! Prav to po mojem mnenju kaže na to, da alkohola na splošno sploh ne dojemamo kot drogo. Splošna sprejetost alkohola verjetno izhaja tudi iz razširjenosti in okoliščin, v katerih se oseba prvič sreča z alkoholom – mnogokrat je to doma, ko starši ob kosilu ali zvečer pred TV-jem spijejo kozarec vina, piva... Kajenje jointa je v primerjavi s tem navada, ki v družinskem krogu zagotovo ni razširjena. (DrogArt, 2015).

Torej, pogledjmo še enkrat naslov tega članka. En ekstazi ali trije kozarci vina? Ali pa obvezna jutranja kava in cigaret? Zeleni čaj in meditacija ali pa tradicionalno pivo v petek popoldne z najboljšimi prijatelji? Uživanje drog je nedvomno že tisočletja vpeto v našo kulturo. Diskurzi so raznoliki, prav tako pa so različni pristopi k uživalcem drog. Sodobni dionizem, politični boj proti drogam, novi pristopi k uporabnikom drog in dolga kulturna tradicija omamljanja postavljajo vsak svoje meje legalnega, zelenega in možnega. Za konec pa želim na preizkušnjo postaviti vas, drage_i bralke_ci, da si malo prevetrite glavo – kdaj bi pa ve_i naredile_i paniko, ali je vaš_a prijatelj_ica narkoman_ka?

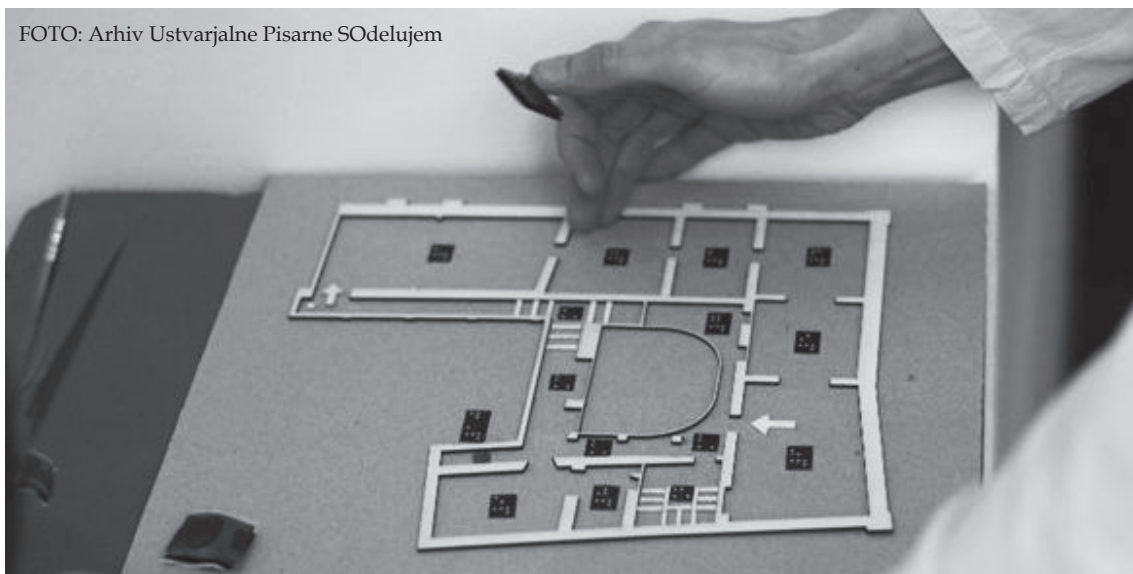
¹ Ang. *Bodi z nekom, ki ti da občutek, da si pijan tudi, ko si trezen.*

Viri:

- DrogArt. (2015) Alkobiblija: gradivo za mladinske delavce. Ljubljana: DrogArt [interno gradivo]
- Droge, zapori, ženske – postmoderna družba in njene zasvojenosti/ urednik Zoran Kanduč. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri pravni fakulteti, 2006.
- Flaker, V. (1999). Družbene okoliščine uživanja drog. Teorija in praksa, letnik 36, številka 5, str. 809-819
- Kastelic, A. et. al. (2005) Odgovorno pitje alkohola? Dostopno na: <http://www.ustanova-odsevseslisi.si/ustanova/o-odvisn-alko-ak.htm> Oglédano dne 10. 12. 2015
- Kocmur, D. Zmanjševanje škode, kot nova paradigma v politiki do drog. Dostopno na: <http://www.drustvo-stigma.si/politika-droge-in-zmanjevanje-kode/208-paradigma>. Pridobljeno dne 4. 12. 2016
- Korinšek, N. (2010). Halucinogene substance in obredna vedenja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kramžar, V. (1998). Droge in (sub)kultura : dionizični vidik družbenosti, letnik 37, številka 3/5.
- Lukšič, I. (1999). Droga kot politično razmerje. Teorija in praksa, letnik 36, številka 5, str. 820-826.
- Ramovš J., Ramovš K. (2007). Pitje mladih. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje
- Žontar, M. (2009). Multidisciplinarni pristop in medinstitucionalno sodelovanje pri obravnavi zasvojenih. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Zagotavljanje dostopnosti osebam z osebno izkušnjo senzorne ovire vida do likovne umetnosti v muzejskih in galerijskih prostorih po Sloveniji

FOTO: Arhiv Ustvarjalne Pisarne SOdelujem

Ko govorimo o likovni umetnosti, se nam v mislih najpogosteje upodobijo najrazličnejša likovna dela, bodisi kip, slika, grafika, fotografija ali delo v kakšni drugačni likovni tehniki. Večina si (nas) jo predstavljamo kot popoln vizualni medij. Ampak ali je likovna umetnost res zgolj samo vizualna? Kaj vizualnost potemtakem sploh pomeni?

Butina (1997) v svojem priročniku *Uvod v likovno oblikovanje* umetnost opisuje kot posebno človeško materialno in duhovno ustvarjalnost. Že sama beseda »umetnost« nakazuje, da ne gre za naravni izvor, temveč je izvor umeten – tj. proizvod človeka. **»Kot umetnost se šteje vse tisto, kar lahko označimo kot oblikovanje čutne in čustvene izkušnje v celoto. Predmet njenega oblikovanja je prostor in stvari v njem, njen namen pa je preoblikovati vidni in tipni prostor in stvari, na tak način, da ustrezajo estetskim potrebam človeka v skladu z družbenimi možnostmi. Njena**

funkcija je oblikovanje in izražanje osebnega doživljanja in pojmovanja naravne in družbene stvarnosti.
(Butina, 1997: 22–26)

SSKJ (2008) vizualnost opiše kot nanašajočo se na vid, videno. (SSKJ, 2008) Pa vendar, ali je mogoče vizualizirati likovno umetnost kot vizualni medij tudi skozi druge čute – sluh, tip, okus, vonj? Ker je v likovno umetnost vedno vpeljana tudi družba v povezavi z osebnim posameznikovim doživljanjem, je to potemtakem mogoče. Estetskost se lahko sooblikuje s funkcionalnostjo in v skladu z družbenimi in osebnimi potrebami, tudi v medij, ki ni nujno vezan zgolj na vidno predstavo.

Po podatkih Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije ocenjujejo, da se v Sloveniji od osem do deset tisoč ljudi srečuje s hudo oviro vida, z resnejšimi ovirami pa od trideset do štirideset tisoč ljudi. (Spletna stran ZDSSS: Okvare vida) S predstavo o likovni umetnosti kot o popolnem vizualnem mediju so osebe z osebno izkušnjo senzorne ovire vida izključene iz tega kulturnega okolja. Pa vendar je za to izključitev kriva zgolj neprimerna dostopnost, ne pa posameznikova ovira.

Prilagoditve za boljšo dostopnost likovne umetnosti osebam s senzorno oviro vida so v Sloveniji že nekaj let dosegljive, a vendar so te prilagoditve v večini vodene in oblikovane s strani oseb, ki teh ovir nimajo – tako so posledično prilagoditve ustvarjene na podlagi naših izkušenj, ne pa iz-

kušenj oseb, ki te prilagoditve dejansko potrebujejo. Raziskava *Zagotavljanje dostopnosti do likovne umetnosti v muzejih in galerijah za osebe z osebno izkušnjo senzorne ovire vida* (2016) je pokazala, da osebe z osebno izkušnjo senzorne ovire vida želijo, da bi se pri pripravi prilagoditev vključevalo več oseb z osebnimi izkušnjami in da bi te prilagoditve bile individualno pogojene – torej da bi se upoštevale raznolike osebne izkušnje. Kot dobra praksa je to, da so ustanove pripravljene poslušati osebe z osebno izkušnjo senzorne ovire vida glede prilagoditev zanje, vendar pa se te prilagoditve kasneje v praksi ne realizirajo. (Franko, Rodman, 2016)

Osebe z osebno izkušnjo senzorne ovire vida letno obiščejo od dva do deset dogodkov, vezanih na likovno umetnost v muzejih ali galerijah. Njihova udeležba bi se povečala v primeru, da bi se uredile njim primerne prilagoditve. Pomembnost pri vzpostavljanju prilagoditev je ta, da se pripravijo uporabne prilagoditve, ki so gledane na celotno situacijo in vezane tako na prostor kot samo delo. S primernimi prilagoditvami bi se omogočala večja samostojnost obiskovalcev muzejev in galerij z osebno izkušnjo senzorne ovire vida. Kot eno izmed pomembnejših prilagoditev, ki bi omogočala večjo udeležbo, je **asistenca**. Vendar je poudarek na tem, da bi bila ta ustrezno usposobljena in organizirana s strani organizacije, saj so do sedaj v večini organizirali asistenca v obliki svoje lastne socialne mreže. Asistenca bi morala biti vezana tako na sam muzejski in galerijski prostor kot

na prihod do same ustanove. (Franko, Rodman, 2016)

Kot ena izmed že obstoječih prilagoditev, ki omogoča boljšo udeleženos in dostopnost, so **organizirana veččutna vodstva**, ki se morajo ohraniti tudi v prihodnje.

Veččutno vodstvo je zasnovano na način, da obiskovalci pri dojetanju razstavnih eksponatov uporabijo vsa čutila. Vodstvo je namenjeno širši publiki, posebne prilagoditve, kot so na primer tipna 3D-maketa prostorov, tehnični opisi razstave, označbe v brajici, pa so namenjene osebam z osebno izkušnjo senzorne ovire vida.

FOTO: Anja Podlogar

Utrinek evalvacije udeležencev veččutnega vodstva po fotografski razstavi Gaza.

Te posebej za vodstvo oblikovane prilagoditve bi bilo treba uporabiti tudi za samo razstavo in ne le zgolj vodstvo. A vendar veččutna vodstva ne rešujejo problematike fizične dostopnosti muzeja oziroma galerije. Fizična dostopnost je vezana tudi na lokacijo, saj se slabše prilagoditve pojavljajo v krajih zunajLjubljane. Spodbuditi je treba, da se tudi v teh ustanovah oblikuje boljša dostopnost. (Franko, Rodman, 2016)

Dostopnost muzejev in galerij je vezana tako na fizično in komunikacijsko dostopnost kot na dostopnost spletnih strani in zagotavljanje ustrezne asistenc. (Lipic Stopar, Brančun Sova, Vodeb, 2009)

Fizična dostopnost

Raziskava je pokazala, da se v vseh ustanovah pojavljajo iste pomanjkljivosti, te pa so najbolj vidne pri opremi: dvigala je treba prilagoditi tako s tipkami v brajlici (katera dvigala v večini vsebujejo) kot tudi zvočno. Ravno tako je potrebna prilagoditev stopnic ter vrat. Pojavi se tudi problematika raznih ovir, kot je recimo nepritrjen predpražnik ali pa neprimerne klančine ter neprimerna osvetlitev prostora. Pomanjkljiva je označenost pomembnih informacij, stopnic in tabel. Galerijske in muzejske prilagoditve so oblikovane tako, da so lepe in estetske na pogled za videče osebe, medtem pa se izgubi pomembnost samih prilagoditev. Upoštevan je zgolj vidik oseb brez ovir ali pa opaznost zgolj ovir, s katerimi se srečujejo nekatere skupine, tako da prilagoditve niso ustrezne za vse skupine. Fizično slabša dostopnost je predvsem opažena pri osebah z osebno izkušnjo senzorne ovire vida v kombinaciji z gibalno oviro. Kot najprimernejšo prilagoditev fizične dostopnosti se predpostavlja **talni taktilni vodilni sistem** – tj. sistem talnih oznak, ki omogoča osebam z osebno izkušnjo senzorne ovire vida varno pot po prostoru. Gre za kombinacijo obstoječih robov, po katerih se osebe z osebno izkušnjo senzorne ovire vida orientirajo, to so na primer zidovi in robniki, in standardnih taktilnih oznak, kot so plošče z rebri, ki te robove med seboj smiselno povezujejo v sklenjene poti. (Franko, Rodman, 2016)

Komunikacijska dostopnost

Brančun Sova (2009) navaja izbrane komunikacijske strategije, ki bi izboljšale dostopnost galerijskih in muzejskih prostorov. Pomembni elementi pri osebah z osebno izkušnjo senzorne ovire vida so: *akustika prostora, dostopnost do audiovizualnih vsebin, razumljivost in čitljivost besedil, tipni muzejski predmeti in tipni diagrami ter besedno opisovanje*. (Brančun Sova v Lipec Stopar, 2009: 21–36) Najbolj primerna prilagoditev komunikacijske dostopnosti so **avdio vodiči**. Pri tem je pomembno, da so ti prilagojeni na prostor in da je omogočeno prilagajanje volumna. Žal pa se dogaja, da so avdio vodiči dostopni le v primeru doplačila zanje, kar pa za osebe z osebno izkušnjo senzorne ovire vida pomeni dodaten strošek in slabšo dostopnost. Tako se kot problematika pojavlja tudi plačljivost storitev. V besedilih, namenjenih obiskovalcem, se pojavlja nepravilna uporaba kontrasta, barvnih tonov, barvnih kombinacij, svetlobnega kontrasta in osvetlitve besedila. Poleg tega se pojavi tudi neprilagojen zapis ob likovnih delih. Želja je, da bi se ti opisi prilagodili za osebe z osebno izkušnjo senzorne ovire vida, glede na individualno oviro, in bi se opisi razlikovali, glede na to ali ima oseba senzorno oviro slabovidnosti ali slepote. (Franko, Rodman, 2016)

Dostopnost spletnih strani

Evropska unija priporoča uporabo standarda *Web Content Accessibility Guidelines* (WCAG). Najpomembnejše je, da je zagotovljena možnost branja

spletne strani z bralniki ekranov (programska oprema, ki jo uporabljajo osebe z osebno izkušnjo senzorne ovire vida za branje in vsebine programa) in uporaba *Cascading Style Sheets* (CSS), s čimer lahko različni uporabniki prilagodijo besedilo in oblikovanje strani. (WCAG, dostopen na: <https://www.w3.org/TR/WCAG20/>, zadnji ogled 3. 11. 2016) Priporočena je uporaba ustreznega formata. Pri pisavi je treba uporabljati linalne, pokončne pisave, ki so čim preprostejše, kot so npr. Arial, Tahoma, Times (zadnja je oblikovana posebej za osebe z osebno izkušnjo senzorne ovire vida). Paziti je treba na ustrezen barvni kontrast med pisavo in podlago. Vizualne informacije se nadomestijo z opisnimi ali zvočnimi (čim bolj opisna razlaga – zvočni opis informacij, slik, razstavnih predmetov, videogradiva ipd.). (Spletna stran ZDSSS: Dostopnost informacij) Ne glede na priporočila in smernice, je raziskava pokazala, da spletne strani vsebujejo preveliko količino informacij, poleg tega se pojavljajo tudi različni motilci, ki motijo brajeve vrstice (predvsem oglasi in uporaba slikovnega gradiva). Neprimerno oblikovanje spletnih strani se izraža v uporabi nepravilnih barvnih tonov in težke dosegljivosti informacij v zavahkih. Pripomoček, ki se največkrat uporabi, je povečevalna lupa. Kot prilagoditev spletnih strani sta podana dva predloga: želja po informacijah, kako so prostori prilagojeni, ter po oblikovanem spletnem seznamu prilagoditev za obiskovalce. (Franko, Rodman, 2016)

Kje lahko socialno delo prispeva?

Socialno delo je mogoče najti skoraj na vsakem koraku, a vendar težko prestopi prag muzejev, galerij in drugih kulturnih ustanov. Pa vendar bi imele pomembno vlogo pri oblikovanju boljše dostopnosti za različne skupine ljudi. Čeprav se v okviru zagotavljanja splošne dostopnosti premika na bolje, so muzeji in galerije še vedno dostopni le za določene skupine, na kar lahko vpliva vstopnina, neprimerna dostopnost tako fizična, komunikacijska ali spletna, pomanjkanje asistenc ... Zato lahko socialne delavke in delavci v okviru zagotavljanja dostopnosti osebam z osebno izkušnjo senzorne ovire vida do likovne umetnosti v muzejskih in galerijskih prostorih skozi zagovorniško prakso socialnega dela opozarjamo na neenakosti ter na ustrezno dostopnost vseh oblik do različnih javnih ustanov, tudi kulturnih, kot so galerije in muzeji, in s tem omogočimo glas oseb z osebnimi izkušnjami. Pri tem pa spodbujamo socialne spremembe.

Viri:

- Butina, M. (1997). *Uvod v likovno oblikovanje*. Ljubljana: Debora.
- Franko, T., Rodman, S. (2016) *Zagotavljanje dostopnosti do likovne umetnosti v muzejih in galerijah za osebe z osebno izkušnjo senzorne ovire vida*, poročilo raziskave
- Lipec Stopar, M., Brančun Sova, R., Vodeb, V. (2009). *Dostopen muzej: smernice za dobro prakso*. Ljubljana: Skupnost muzejev Slovenije.
- SSKJ, dostopno na: <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>, zadnji ogled: 10. 11. 2016
- *Web Content Accessibility Guidelines*, dostopno na: <https://www.w3.org/TR/WCAG20/>, zadnji ogled: 3. 11. 2016.
- *Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije*, dostopno na: <http://www.zveza-slepih.si/okvare-vida/>, zadnji ogled: 3. 11. 2016

Predstavitev *Ustvarjalne Pisarne SOdelujem* in njenega delovanja

Ustvarjalna Pisarna SOdelujem pripravlja spremljevalne programe veččutnih vodstev v galerijah in muzejih. Veččutna vodstva omogočajo, da obiskovalci stopijo v stik z razstavljenim eksponatom ali likovnim delom s pomočjo vseh čutil. Obiskovalce spodbudimo, da pri zaznavi in dojemanju vizualne umetnosti vstopijo skozi »druga vrata«. Pri tem avtorice pripravijo vmesnike, ki omogočajo, da obiskovalci prek vseh čutil: tipa, sluha, voha, okusa in vida, dojemajo razstavne eksponate.

Obiskovalce želimo naučiti, da je za doživljanje umetnosti treba tudi nekaj vložiti, zato jih spodbujamo, da so aktivni in prispevajo k vodstvu. Velikokrat tako z nami delijo svoje vtise in izkušnje, kar je dobrodošlo pri vzgajanju kritičnega obiskovalca kulturnih ustanov.

Vodstva so namenjena širši publiki, dostopna pa so tudi za obiskovalce z osebnimi okoliščinami, kot so slepota, slabovidnost in gibalna oviranost. Ena od vodičk ima lastno izkušnjo slepote in gibalne oviranosti. Njena osebna izkušnja omogoča, da obiskovalcem približamo svet drugačnih. Obiskovalci zaznajo, da vodstvo s slepim ali drugače oviranim vodičem pomeni povsem drugačno, bogatejšo izkušnjo, ki je predvsem bolj osebna, pristna in intenzivna, pri čemer čas teče počasneje kot običajno. Na podlagi te izkušnje ima obiskovalec čas, da polneje vsrka vsebino, se vživi, se dotika in preizkuša, s tem pa osvoji predstavljeno temo še bolj celostno.

Seveda ni treba posebej poudarjati, kako pomemben je tak pristop za ljudi, ki ne morejo sveta sprejemati z vsemi čutili. Običajno ti nimajo niti priložnosti, da bi dojemali vizualno umetnost, zato lahko v primeru, ko so navzoči na vodstvu, doživimo njihove pisane čustvene reakcije, kot so navdušenje, nova spoznanja, hvaležnost.

Obiskovalce na vodstvih spodbujamo, da razmišljajo tudi o občutenem v umetnosti, svetu drugačnosti ter deljenju svojih doživljanj in občutkov z drugimi, kar vsakega prisotnega obogati z novimi izkušnjami.

Za obiskovalce z različnimi osebnimi okoliščinami pripravimo prilagoditve, ki jim omogočajo, da lahko aktivno sodelujejo v vodstvih. V sodelovanju s **Klubom Ljubiteljev Umetnosti: Asistenca** vsem, ki se vodstev želijo udeležiti, a se ga zaradi osebne okoliščine (npr. senzorna oviranost, gibalna oviranost, težje razumevanje ...) samostojno ne morejo, omogočamo brezplačno spremstvo na dogodek. Za slepe in slabovidne pripravimo tehnične opise prostorov, razstavnih eksponatov, makete, tipne florisе itd.

Obiskovalci, ki se prvič udeležijo veččutnega vodstva, povejo, da še nikoli niso izkusili česa takega. Veliko jim pomeni, da si na koncu vodstva vzamemo čas za evalvacijo in jih vprašamo, kako so se počutili in kako so doživljali vodstvo. Všeč jim je individualen pristop, kjer lahko vsak udeleženec sodeluje in prispeva k učenju oz. ugotavljanju, kaj ponuja razstava. Večina obiskovalcev, ki obiščejo naše dogodke, ostane naša stalna publika. S tem dolgoročno povečamo število obiskovalcev v galerijah in muzejih. Naš način dela je lahko priložnost za tiste, ki jim klasično vodstvo, kjer so samo pasivni poslušalci, ne ustreza. Vabimo vas, da si lahko zainteresirani informacije o veččutnih vodstvih ogledate na spletni strani www.so-delujem.com in na naši facebook strani www.facebook.com/SOdelujem ali se nam pridružite na katerem od prihodnjih vodstev, kjer vas bomo že pričakali s kozarčkom nasmeha in z dišavo sveže slike.

Vabimo vas, da si lahko zainteresirani informacije o veččutnih vodstvih ogledate na

spletni strani

www.so-delujem.com

in na naši

facebook strani

www.facebook.com/SOdelujem

ali se nam pridružite na katerem od prihodnjih vodstev, kjer vas bomo že pričakali s kozarčkom nasmeha in z dišavo sveže slike.

Skeniraj kodo s telefonom, da prideš do spletne strani organizacije.

■ Sprašuje: Gaja ČERNE

Doc. dr. Milko Poštrak

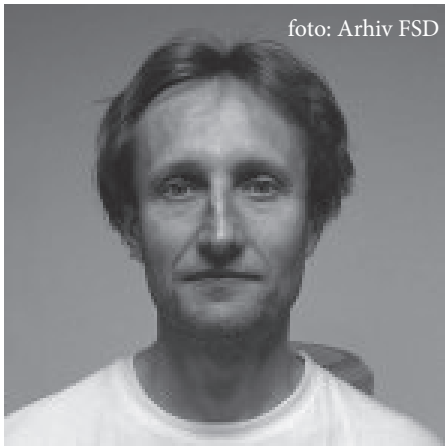

foto: Arhiv FSD

Kaj ste si želeli postati po poklicu kot otrok?

V osnovni šoli mi je šlo skozi glavo ogromno stvari, a nobena ni imela povezave s socialnim delom. Takrat, kot otrok, za socialno delo še vedel nisem, čeprav sem se na nek način že srečal s tem, sploh zato, ker je bila moja teta rejnica in ima še danes stike z rejenci, ki so bili pri njej. Se pa tudi spomnim, da smo v osnovni šoli vedeli, da imamo na šoli socialno delavko. Namreč zato, ker so za nekoga, ki je imel težave ali pa jih je povzročal, vedno rekli, » ta pa gre k socialni delavki«. Ampak se ne spomnim, da bi jo kdajkoli v življenju videl. V Osnovni šoli Slovenska Bistrica je bila namreč zbornica ločena od avle s steklenimi vrati, ta pa so bila zaklenjena in noter nisi mogel. In tam je imela socialna delavka svojo pisarno. Torej,

nekaj sem o socialnem delu vedel, ampak nisem niti približno razmišljal o tem, da bi bil to moj poklic. V srednji šoli sem namreč težil k trem področjem. Prvo je bila biologija, ki me je zelo zanimala, drugo je bilo družboslovje, predvsem psihologija, tretje pa umetnost, kultura. Želel sem si poklic z enega od teh področij, a nisem točno vedel, kaj. Najbolj bi si želel biti novinar v svetu rock glasbe, a se mi je takrat zdelo, da to ni resen poklic.

Kako to, da ste se odločili za socialno delo?

Ko sem se v srednji šoli odločal, kam naprej, je v ožjem izboru ostala psihologija. Ko sedaj gledam nazaj, bi rekel, da je prišlo do srečne okoliščine, da psihologije nato nisem študiral. To je bilo takrat, konec sedemdesetih, in psihologija na Filozofski fakulteti je imela sprejemne izpite. Med drugim je bil eden od sprejemnih izpitov Statistika. Rekel sem si, da statistike pa nočem, in ko sem se kasneje pogovarjal s svetovalko na gimnaziji, ki je bila hkrati tudi naša profesorica za psihologijo, mi je predlagala študij socialnega dela. Povedala mi je, da so v socialnem delu vsebovani vsi vidiki, ki so me zanimali v družboslovju: od svetovanja, poznavanja človekove duševnosti, do poznavanja družbe.

No, potem je bilo hecno, da je tudi Višja šola za socialne delavce takrat imela sprejemne izpite, sicer brez statistike. Vendar sem tiste sprejemne izpite opravil.

Kaj je po vašem mnenju trenutno največji izziv socialnega dela?

V širšem smislu je izziv socialnega dela kot ene od družbenih dejavnosti, nas kot odgovornih državljanov, kot spoštljivih in odgovornih zaveznikov, trend, tendenca, ki je prežela Evropo in dobršen del sveta, namreč ta vzpon šovinizmov, ksenofobije, sovražnega govora, torej splošno vzdušje sovraštva, nezaupanja, konflikta, fašizacije, ki seveda prispevajo svoje tako v Sloveniji kot v drugih državah. Ti vidiki se pojavljajo med političnimi akterji, ki imajo takšne ali drugačne motive, interese. Na žalost se vse to pojavlja tudi med akterji iz tako imenovane civilne družbe, torej med običajnimi ljudmi. Šovinistični politični akterji prihajajo na oblast v raznih državah po svetu, izkoriščajo strah ljudi in širijo nezaupanje in sovraštvo. V ožjem kontekstu, torej v okviru socialne politike, ki je povezana s tem širšim družbenim dogajanjem, pa je socialno delo, ki je strokovna dejavnost in znanost o težavah, tudi o marginaliziranosti, depriviligiranosti in opolnomočenju depriviligiranih. In ta naša dejavnost, veda, je oprta na spoštovanje človekovih pravic, družbene pravičnosti, na spoštovanje raznolikosti, ki je ogrožena. Se pravi, eden izmed večjih problemov socialnega dela je ta širši vidik social-

nega dela, torej da so ogroženi ravno tisti, ki so naši uporabniki. To vzdušje sovraštva, nezaupanja nam zelo otežuje delo in spreminja fokus našega zanimanja. Prej smo se posvečali razvoju konceptov socialnega dela na mikro ravni, torej v okviru osebne pomoči, osredotočali smo se na koncepte svetovanja posameznikom in manjšim skupinam. Zadnjih deset let, od nastopa finančne krize leta 2008 in razmaha njenih posledic, pa se spet bolj srečujemo z vprašanji socialne pravičnosti, sprejemanja drugačnosti, človekovih pravic in tega, kaj so odgovori socialnega dela, torej katere rešitve lahko socialno delo skupaj z državljanji udejanja v tem kontekstu.

Kakšno supermoč bi hoteli imeti?

Če je nekdo Superman, bi jaz bil rad »Goodman«, torej »Doberčlovek«. Takšno super moč bi rad imel, da bi znal vplivati na ljudi in delovati tako, da bi ljudje začeli sprejemati drug drugega, da bi bili odprtih glav, da bi imeli odprto dušo, da bi s svojo super močjo lahko razkrajal sovraštvo in neznanje. Želel bi razkrajati ksenofobne stereotipe, predsodke, šovinistična prepričanja in nevtralizirati sovražni govor in netenje sovraštva in nezaupanja.

Zabavna anekdota s predavanj na FSD...

Ne vem, če je tale anekdota zabavna, se mi je pa dogodek vtisnil globoko v spomin. V torek, 16. oktobra 2007, sem imel vaje z eno skupino v prvem

Profesor se predstavi

Utrinek s predavanj oddelka za sociologijo, smer socialno delo, julij 2011.

letniku pri predmetu Uvod v socialno delo. V nekem trenutku opazim, da me nobena študentka ne posluša in da vse gledajo na svoje mobilne telefone in šušljajo med sabo. Bil sem na tem, da popenim in jih nadrem. Potem sem pomislil, da to ne bo predstavitev dobrega socialnodelovnega odnosa med socialnim delavcem in uporabniki, za katerega sem predaval, da ga moramo udejanjati tudi predavatelj na FSD v odnosu do študentk in študentov. Torej sem jih vprašal, kaj se dogaja. Ena od študentk mi je s smrtno resnim glasom povedala, da je zgodaj zjutraj v prometni nesreči umrl makedonski pevec Toše Proeski. Skozi glavo mi je šlo, kako dobro, da nisem vzkipeł. Nato smo se z minuto molka poklonili spominu na umrlega ustvarjalca in zatem nadaljevali z delom.

S čim se ukvarjate v prostem času?

Na to vprašanje vam težko enostavno odgovorim, zato bom malo zakompliciral. Imam namreč predmet Prosti čas mladih in tam poskušam povedati, da se je delitev na delovni in prosti čas

vzpostavila v kontekstu industrijskih družb, kjer so ljudje začeli opravljati neko delo v obsegu 8 ur dnevno in zato smo začeli govoriti o delovnem času, o času za zadovoljevanje fizioloških potreb in o prostem času. Nočem vam namreč odgovoriti enostavno zato, ker hočem povedati, da je delo, ki ga opravljam na fakulteti, pravzaprav moja prostočasna dejavnost. Hočem reči, da je eden izmed mojih hobijev tudi študij subkultur, s čimer sem se nekoč še veliko več ukvarjal. To sedaj pretakam v razne predmete na FSD, od predmeta Življenjski slogi mladih do Prosti čas mladih.

Mednarodno srečanja študentk in študentov socialnega dela v Coimabri na Portugalskem, marca 2008.

Ena od mojih prostočasnih dejavnosti je tudi proučevanje raznih vidikov ustvarjalnosti, kar pretakam v predmet Teorije ustvarjalnosti in socialno delo. Tako da sem si na Fakulteti za socialno delo v bistvu tako rekoč naredil poligon za moje prostočasne dejavnosti.

Ena izmed teh dejavnosti, ki pa je bila ves čas pravzaprav vzporedna poklic-

na dejavnost, je bilo ukvarjanje z glasbo, torej pisanje člankov za časopise in vodenje glasbene oddaje na Radiu Študent in v drugih medijih. V nekem trenutku sem se zavedel, da so prav tiste dejavnosti, povezane z glasbo, ki so se v najstniških letih začele kot neke vrste moja prostočasna dejavnost, postale delo, breme. Zato sem se pred kratkim, oktobra letos, prenehal poklicno ukvarjati z glasbo. Če karikiram: na področju ukvarjanja z glasbo sem dosegel pogoje za upokojitev, saj sem imel na Radiu Študent 35 let delovne dobe oziroma več tisoč oddaj, in sem se »upokojil«.

Poleg tega pa se že zadnjih 20 let dvakrat na teden rekreativno ukvarjam s košarko, rad pa tudi planinarim.

Sanjska destinacija za počitnice

Z mojo drago že dolga desetletja hodi na en kraj, ki ga imava za odklop, v Baško na otoku Krku. Ko prideva tja, sva v drugem svetu. Druga destinacija je smučanje s prijatelji v Dolomitih, kjer se zgodi enako, za par dni se povsem odklopim. Torej poleti Baška, pozimi Dolomiti.

Nasvet, ki bi ga dali študentom

Nikoli se ne nehajte čuditi. Vedno se ob katerikoli stvari, pa če se vam zdi še tako samoumevna, še tako vsakdanja, vprašajte »Uuu, kaj pa je to?« In nikoli ne pozabite tega. In ob tem seveda ostanite odprti. Nič ni tako, kot je videti, hkrati pa je v odkrivanju raznolikosti neka čarobnost.

■ Piše: Nina KOVAČ

Kako načrtovati aktivnosti za vse?

Poročilo o tridelnem izobraževalnem projektu Erasmus+ Standard Protocol Procedure.

Si že kdaj organizirala aktivnost? Se ti je zdelo, da je tvoja aktivnost dostopna za vse? Kaj sploh je dostopnost? Kaj pomeni dostopnost grajenega okolja v praksi?

Odgovore na ta in mnoga druga vprašanja smo mladi iz vse Evrope iskali na projektu Erasmus+, ki ga je organizirala avstrijska organizacija Youth in Progress Österreich. Sama sem se projekta udeležila skupaj z Zavodom ODTIZ, ki je bil pri tem projektu partnerska organizacija in del organizacijske ekipe.

Naj najprej na kratko predstavim ODTIZ - Zavod za izobraževanje in inkluzijo. ODTIZ je že drugo leto moja učna baza za prakso. Organizacija je bila ustanovljena s strani štirih deklet z osebno izkušnjo gibalne ovire. Njegov namen ni biti tako imenovana "invalidska organizacija", želijo namreč omogočiti sodelovanje za vse, ne

glede na oviro, starost, izobrazbo. Tako ponujajo odprt prostor za vsakogar, ki želi biti dejaven bodisi na področju kulture, športa, mladinskega dela ali pa si želi dodatnega znanja, spretnosti.

Zame je bil projekt Standard Protocol Procedure že četrti letošnji projekt Erasmus+, vendar prvi, ki sem se ga udeležila kot udeleženka. V lanskem študijskem letu sem se namreč z Zavodom ODTIZ v okviru prakse udeleževala takšnih projektov kot osebna asistentka za ljudi z oviro. Na prejšnjih projektih sem delovala bolj iz ozadja, tokrat pa je moja vloga zahtevala več priprav, dela in večjo vključenost v projekt. Dekleta iz naše organizacije so bila namreč del organizacijske ekipe in so skupaj z drugimi člani iz Evrope vodile projekt.

Prvi del projekta je potekal avgusta v Deutschlandsbergu. V dobrem tednu dni smo prek neformalnega učenja spoznavali, kaj pomeni dostopnost

in kako jo doseči. Govorili smo tudi o pomembnosti dostopnosti ter na kaj moramo biti pozorni, ko organiziramo aktivnost, za katero želimo, da je dostopna za vse. Drugi del projekta je potekal tako rekoč doma. Vsak je namreč v svoji državi načrtoval in izvedel dostopno aktivnost, o kateri je nato poročal na tretjem delu projekta. Novembra smo se namreč spet srečali v Deutschlandsbergu, kjer je potekala evalvacija celotnega projekta in učenje prek izmenjave dobrih praks. Namen projekta je bil sicer naučiti se, kako organizirati projekt Erasmus plus za osebe z oviro. Seveda pa lahko to znanje prenesemo tudi v katero koli drugo aktivnost.

Projekt je izstopal od drugih predvsem po tem, da nam je bila ves čas na razpolago tako imenovana živa knjižnica. Osebe z ovirami so nam poročale o lastnih izkušnjah in nas učile, kakšne so dobre prakse in katere niso tako učinkovite. Predvsem prek sodelovanja z njimi smo se učili, kaj pravzaprav dostopnost je.

Po skupinah smo načrtovali različne aktivnosti, ki so skupne večini projektov, in sicer: spoznavne igre, ledolomilce, evalvacijske metode itd. Naša naloga pa je bila, da načrtujemo tako, da je vse dostopno za osebe z oviro. Preverjali pa smo tudi dostopnost hotela, v katerem smo bili nastanjeni, in prek tega spoznavali, na kaj moramo biti pozorni.

Poznaš kakšen dober ledolomilec? Je le ta izvedljiv tudi za osebo, ki nima rok, osebo, ki ne vidi? Kako bi načrtovala izlet po Ljubljani, če bi imela v skupini osebo, ki ne vidi? Kaj storiti, če se pokvari električni voziček? Koga poklicati, če ugotoviš, da medkrajevni avtobus ni dostopen? Kako komunicirati z osebo, ki ne sliši?

Prvo vodilo pri načrtovanju tovrstnih projektov je: pričakuj nepričakovano. Seveda ne moremo predvideti vseh možnih zapletov, ki bi se zgodili med izvajanjem projekta. Lahko pa se pripravimo in si s tem olajšamo delo.

Izkušnje na primer kažejo, da si vsak dostopnost razlaga drugače. Zato je pri izbiri nastanitve bistvenega pomena, da se z lastnikom vnaprej dogovorimo za ogled in preverimo, ali je objekt zares dostopen. Pri tem upoštevamo specifične potrebe skupine, ki se bo aktivnosti udeležila. Če denimo udeleženci uporabljajo voziček, moramo biti pozorni na širino vrat, na dostopnost toaletnih prostorov, na prisotnost dvigal in klančin, na velikost sob

in postavitev pohištva in še bi lahko naštevali. Če imamo v skupini osebo, ki ne vidi, je smiselno na začetku opraviti nekakšen spoznavni obhod po poslopju. S tem omogočimo osebi, da se s prostorom seznanja in se v njem lažje orientira. Pri tem je pomembno, da kasneje čim manj premikamo stvari, te namreč služijo kot točke, po katerih si oseba z okvaro vida prostor zapomni. Seveda moramo tudi paziti, da ne odlagamo stvari vsepovprek (denimo torb, stolov ipd.), saj to otežuje gibanje tako za osebo z okvaro vida kot tudi za osebe z gibalno oviro.

Drugo vodilo je: ne sklepaj, vprašaj. Menim, da je to vodilo tudi najpomembnejše. Sami nismo eksperti za vse. In tudi organizatorji z večletnimi izkušnjami niso vsevedni. Najhitreje in tudi najučinkoviteje bo dilema rešena, če vprašamo osebo z oviro, kaj natančno potrebuje. Pri tem ne smemo pozabiti, da asistent ni pravi naslov za tovrstna vprašanja.

To vodilo pa je koristno tudi pri načrtovanju poti, obrokov. Lahko bi ga preoblikovali v: ne sklepaj, vprašaj, preveri. Bistveno je predvsem, da vse preverimo. Pogosto se namreč zgodi, da denimo lastnik restavracije pove, da je restavracija dostopna, v resnici pa ima pred vrati samo klančino, notranjost pa je neprilagojena. Ali obratno. Dogaja se tudi, da so objekti, ki so sicer uradno označeni kot prilagojeni, v resnici nedostopni. Če preverimo na lastne oči, je to še najbolj zanesljivo.

Tovrstno načrtovanje je seveda velik izziv. Zahteva veliko mero kreativnosti in včasih tudi več časa. Pa vendar je ključnega pomena to, da si tak izziv upamo sprejeti. Govor o vključevanju namreč ni dovolj, če tega ne skušamo prenesti v prakso.

Za konec še moj poziv za študentke in študente socialnega dela: Erasmus+ ni samo zabaven, je tudi poučen in posebej nam, socialnim delavkam in delavcem, lahko služi kot prostor za pridobivanje izkušenj in novega znanja.

Sama sem vse do lani mislila, da je Erasmus samo študij v tujini. V resnici pa je veliko več. Več o projektih Erasmus+, mladinskih izmenjavah, treningih ipd. pa v naslednji številki revije Po-moč. Do takrat pa: obišči spletno stran zavoda MOVIT, ki izvaja naloge slovenske Nacionalne agencije v programih Evropske unije za mlade. Tam najdeš veliko informacij o tem, kaj vse ponuja Erasmus+. Prav tako najdeš veliko projektov na strani Zavoda Voluntariat. In seveda obišči spletno ali Facebook stran Zavoda ODTIZ, me se že veselimo sodelovanja s tabo.

Skeniraj kodo s telefonom, da prideš do spletne strani organizacije.

Osebni proces socialnih delavk in delavcev

Spoznavanje teoretskih konceptov in študijska praksa nas usmerjata in učita, od nas pa je odvisno, na kakšen način se bomo osebno oblikovale_i. Kakšne_i strokovne_i delavke_ci želimo postati?

Večletno prostovoljno delo in študijska praksa na področju socialnega dela nas spoznavata z uporabniškimi svetovi in njihovimi življenji, učita različnih možnih ravnanj v novih situacijah in omogočata raziskovanje znotraj dane vloge. V procesu praktičnega učenja bi želela izpostaviti dva ključna vidika. Prvi je spoznavanje področja dela posamezne organizacije in njihove vsebine dela znotraj sistema. Na fakulteti in v praksi dobivamo novo znanje, informacije in spoznavamo različne postopke, metode in tehnike dela. Poleg tega nam uporabnice in uporabniki pripovedujejo o svojih izkušnjah, potrebah, željah, stiskah in uspehih. Na podlagi integracije teh spoznanj lahko gradimo svojo strokovno identiteto.

K dodatni vrednosti prispeva drugi vidik, ki bi ga najbolje opisala z besedno zvezo osebna izkušnja. Delo na sebi prek soočanja z lastnimi epistemološkimi izhodišči omogoča vpogled v lastno ravnanje in doživljanje. V zadnjih študijskih letih so se odpirale teme o tem, kakšna_en je kompetent-

na_en socialna_en delavka_ec. Ali ta lahko postane vsak_a? Katera ravnanja, izhodišča, vrednote in stališča so pravilna in napačna, dobra in slaba? Občutek je, da takšna vprašanja zahtevajo nujnost pravih ali napačnih odgovorov. Morda lahko zato začnemo pri postavljanju vprašanj sebi, ki jih lahko raziskujemo.

S pomočjo samorefleksije, intervizij, osebnega terapevtskega procesa in mentorske podpore sem raziskovala svoj delež v procesih podpore in pomoči, v katere sem vstopala v času prostovoljnega dela in študijske prakse. Razvidno je postajalo, kako moj delež prispeva k motnjam in rešitvam v teh procesih. Zahvaljujoč se uporabnicam in uporabnikom, ki so mi zaupali, da sem se skupaj z njimi učila vstopati v osebni in delovni odnos podpore in pomoči, sem raziskovala fleksibilnost, uporabnost in učinke teoretičnih konceptov v praksi.

Ob zaključevanju študijske prakse sem se želela še bolj približati ljudem tam, kjer so, ter s tem poglobiti svoje

razumevanje in izkušnje. Ker sem veliko delala na področju brezdomstva, sem želela vstopiti v vlogo prodajalke cestnega časopisa Kralji ulice in s tem bolje razumeti položaj ljudi, s katerimi sem se srečevala. Ko sem to idejo vnesla v pogovore z različnimi ljudmi, so bili odzivi ljudi polni zadreg in vprašanj "Zakaj?". Ob teh odzivih sem tudi sama čutila nelagodje in težnjo, da moram to dobro pojasniti in opravičiti. Med reflektiranjem svojega doživljanja sem se zavedala svojih zadržkov. Postavljala sem si vprašanja o tem, zakaj se doživljam drugače v primeru, če ne prodajam cestnega časopisa ali če ga. To je bil zame trenutek odločitve za raziskovanje tega vprašanja. Začela sem prodajati cestni časopis in opazovala svoje doživljanje in interakcije, ko sem prenehala to pojasnjevati prek opravičevanja.

Prodaja cestnega časopisa me sooča z omenjenimi zadržki in mi ponuja "uporabniško izkušnjo". Biti na drugi strani zame pomeni novo perspektivo in predstavo o tem, kako nekateri ljudje živijo. Obrazni izrazi in besede ljudi, s katerimi med prodajo časopisa stopam v stik, so po mojih interpretacijah obarvani s pomilovanjem, sočutjem, pokroviteljstvom, toplino, sramom, užaljenostjo in solidarnostjo. Včasih me preseneti odziv ljudi, drugič ne pričakujem svojih nenadnih čustvenih stanj. Najbolj neznani so zame občutki, kadar nekdo izrazi sočutje, toplino in solidarnost. Skoraj kot da si tega ne bi upala pričakovati ali znala sprejeti.

Priložnost imam raziskovati, kako biti in ravnati s temi občutki.

Foto: Teja Bakše

S tem ko se vedno bolj čutim v vlogi prodajalke cestnega časopisa, je omenjena druga stran postajala vedno manj druga. V tem procesu razmišljam o tem, kako sama konstruiram "druge" in kako me dana vloga v določenem času in prostoru ne zavaruje pred katerimi koli življenjskimi izzivi. Izkušnje v različnih vlogah (študentke, prostovoljke, uporabnice, strokovne delavke) mi ponujajo proces integracije vseh vednosti in izkušenj, prek katere opuščam navidezno dihotomijo med osebnim in strokovnim. Če smo socialne_i delavke_ci, smo to vedno in povsod, samo na drugačen način.

Jasno je, da nobena osebna izkušnja ni ekvivalentna izkušnjam drugih, zato je nikoli ni smotrno uporabiti kot temelj razumevanja in ravnanja. Vsekakor so dragocen nabor možnih rešitev, poleg tega odpirajo nove odnosne razsežnosti in dimenzije. Osebne vednosti, ki jih vnašamo v procese podpore in pomoči, imajo dobre izide takrat, ko jih uporabljamo kontekstualno in prilagojeno, glede na želje, potrebe in cilje ljudi, tako da so zanje uporabni na način, o katerem presodijo sami. Strokovne_i delavke_ci z osebnimi vednostmi ne smemo jemati prostora za ocenjevanje, predpostavke ali sodbe, da poznamo in razumemo situacijo ljudi, kaj šele, da vemo, kaj je zanje dobro in prav. Ključno sporočilo o tem podaja Stefanovski (1996), da nam kot poklicnim delavkam_cem ni treba vedeti, kaj je za ljudi prav, dobro ali smiselno, saj o tem odločajo sami.

Želim si, da bi socialne_i delavke_ci reflektirale_i, kako vstopamo v procese podpore in pomoči, kako ravnamo z odgovornostjo in spoštovanjem do sebe in drugih. Želim si vprašanj o tem, kje in kako smo v danem trenutku, vprašanj, ki se zgodijo v dialogu in se vedno nadaljujejo. To so lahko vprašanja o procesu ali njegovi vsebini. Medosebna vprašanja naj se zgodijo v dialogu z uporabniškim sistemom, druga so naš notranji dialog. Proces samorefleksije, prepoznavanja, razumevanja in ravnanja z lastnimi vzgibi in notranjimi vsebinami lahko podpremo z rednimi intervizijami, supervizijami ali delom na sebi v drugih oblikah (izobraževanja, osebni ter-

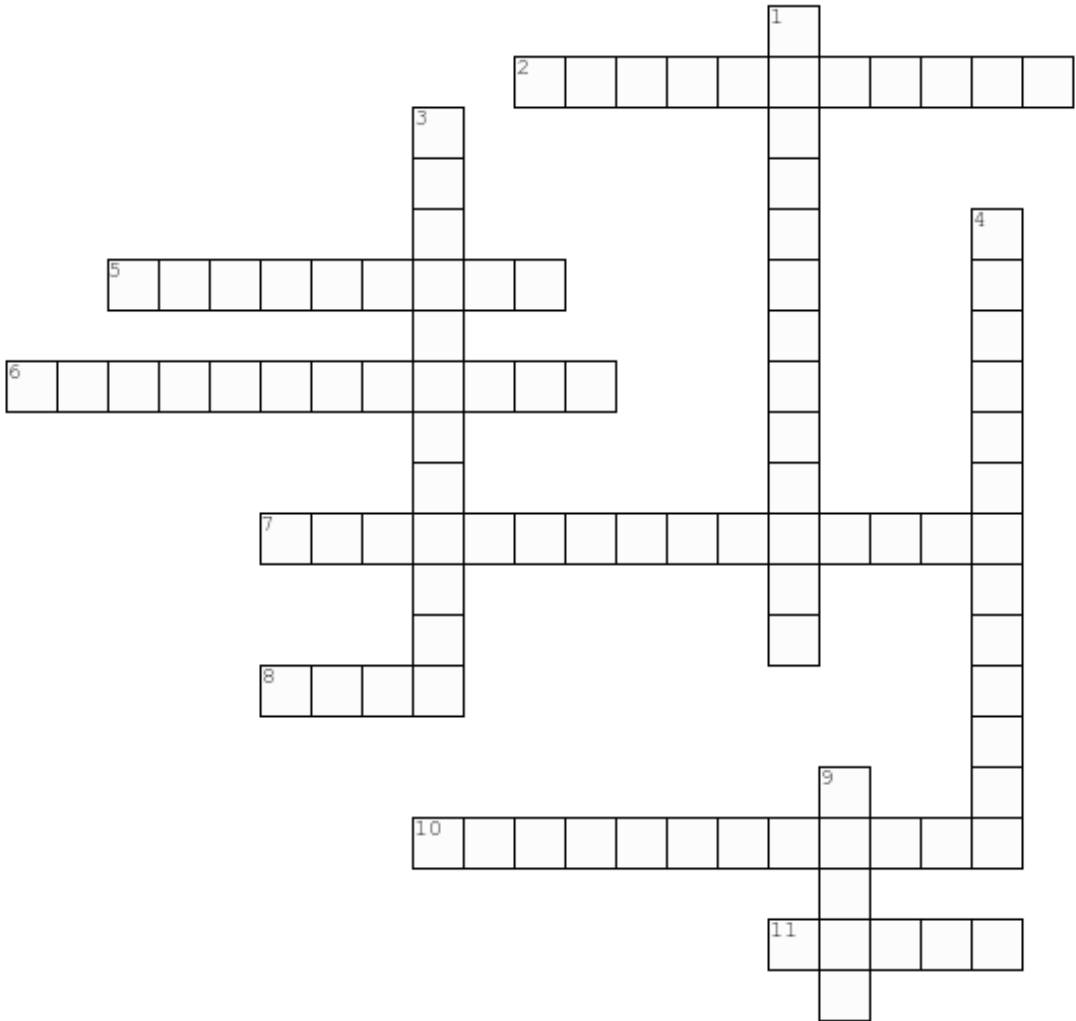
apevtski proces, vključitev v razne skupine idr.). S takšnimi metodami stvari ubesedimo, začutimo in o njih razmislimo.

Če bomo sprejemali odgovornost za svoja ravnanja, se bodo ljudje počutili varne. Kadar bomo v stiku s seboj in uporabniškim sistemom, ki ju kontinuirano reflektiramo, bomo prepoznavali in razvijali ustrezne načine ravnanja, ki bodo usmerjeni k dobrim praksam. Sem spada tudi prepoznavanje svojih potreb in skrbi zase. Izvajanje dobrih praks od nas zahteva, da nadaljujemo izobraževanje in ostajamo v stiku z osebnim procesom skozi svoje delo in življenje.

Vir:
- Stefanovski, P. 1996. *Socialno delo, ki akceptira uživanje drog*. Socialno delo 35, 4: 289-300.

■ Pripravila: Urška MIKOLIČ

Križanka,

Vodoravno:

2. Vključevanje
5. Stanje človeka zaradi drog, alkohola, ...
6. Stanje neodvisnosti
7. Oseba mlajša od 18 let
8. Spolno prenosljiva bolezen
10. Nehumane zahteve
11. Naziv časopisa študentk in študentov FSD

Navpično:

1. Pereč družbeni problem
3. Prostor v katerem se odvija socialno delo
4. Sodelovanje v socialnem delu
9. Predsednik Slovenije (Borut)

malo za šalo in sodoku

"Koliko ljudi dela v vašem ministrstvu?"
"Četrtnina."

Zelo sem nezadovoljen s svojo plačo in sploh ne vem kaj naj storim!

"Si poskusil s stavko?"
"Sem, cel mesec, pa ni nihče opazil!"

	6			4		5		
		2						
	5	1	6			7	3	4
	9				1			2
2				3				
			8					
9					3		6	
		5		7			4	
	4			1				5

"A veš, kaj zjutraj delajo angleški, francoski in slovenski upokojeenci?"
"Ne."

"Anglež popije čaj, odide na golf igrišče in se tam zabava do poldneva, francoz popije konjak in gre s svojo spremljevalko ali ljubico na sprehod, Slovenec pa odhiti delat na črno, če hoče preživeti."

Vir: vici-sale

4								
7			5			2		
	5			7				8
			6	4	3			
	8				7		9	
1	3	4	9					
		2	4					1
	4					8		
				8	1	6		5

■ PO MOČ

Časopis **Po moč** je časopis študentk in študentov socialnega dela, ki izhaja že tretje leto.

Ustvarjalke in ustvarjalci časopisa želimo, da bi bil to časopis, v katerem bi lahko vsak_a izrazil_a svoje mnenje, raziskal_a in predstavil_a tematiko, ki ga, jo zanima ali pa opozoril_a na problematiko, ki jo opaža. Vabimo tudi vse umetniške duše, da z nami podelijo svoja umetniška dela v obliki pesmi, slik, proze ali karkoli drugega in s tem popestrijo časopis.

Želimo si, da bi se vsak_a počutil_a vključenega_a, zato vljudno vabimo vse študentke in študente, v katerih se skriva želja po širjenju svojega znanja in idej, da nam pomagata pri soustvarjanju nove številke časopisa **Po moč**.

Vaša vprašanja, ideje, predloge, mnenja ali prispevke
nam posredujte na:

casopis.pomoc@gmail.com

ali se nam oglasite preko
Facebook strani časopisa **Po moč**.

Skeniraj kodo s telefonom, da prideš do Facebook strani časopisa.